

SEBASTIAN BERNAT

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

TURYSTYKA DŹWIĘKOWA JAKO NOWA FORMA TURYSTYKI ZRÓWNOWAŻONEJ

SOUND TOURISM AS A NEW FORM OF SUSTAINABLE TOURISM

Wstęp

Turyści w czasach postmodernizmu poszukują nie tylko miejsc pięknych, niezwykłych lub ciekawych, ale także nowych sposobów przeżywania podróży¹. Doznania wizualne, do których odwoływały się liczne przedsięwzięcia turystyki masowej, wydają się zbyt słabym wabikiem dla współczesnych urlopowiczów. Scenariuszów zwiedzania jest coraz więcej, gdyż skarby przyrody i kultury można odbierać na wiele sposobów. John Urry zauważa, że na doświadczenie turysty składają się wrażenia wzrokowe (odgrywają rolę wiodącą), ale również kombinacje dźwięków, bukiety zapachów, doznania smakowe i geografia dotyku². Włączenie wątków traktujących o słuchaniu, smakowaniu, wąchaniu, dotykaniu nadaje nowy wymiar podróżom, sugerując, że doznanie, o którym mowa, będzie pełniejsze, bardziej bezpośrednie. Zniwelowany zostaje dystans, jaki z reguły istnieje między widzeniem a przedmiotem oglądu. Promuje się typ turystyki polegający na odkrywaniu wielości doznań. Turysta jest poszukiwaczem wrażeń, kolekcjonerem doznań. Dean MacCannell określa turystę mianem pielgrzyma, który oddaje pokłon całej masie ośrodków i atrakcji³. Jak zauważa Zygmunt Kruczek, współczesna turystyka w związku z dynamicznym rozwojem potrzebuje ciągle nowych atrakcji jako celów podróży dla milionów uczestników, którzy zwiedzili już uznane obiekty⁴. Powstaje nowa jakość w turystyce, zorientowana na edukację i poznawanie, rozrywkę i ekscytację. Nowi turyści mają inne preferencje, w związku z czym poszukiwane są oryginalne atrakcje, a gdy ich brakuje, tworzone są nowe. W oparciu o nie rozwijane są nowe formy turystyki, m.in. geoturystyka, ekoturystyka, turystyka literacka, winiarska, etniczna, przemysłowa, kulinarna, golfowa oraz kwalifikowana⁵. Wśród nich jest także turystyka dźwiękowa, polegająca na podróżowaniu do miejsc charakteryzujących się wyjątkowością akustyczną lub

¹ A. Wieczorkiewicz, *Apetyt turysty. O doświadczeniu świata w podróży*, Universitas, Kraków 2008, s. 6; J. Urry, *Spojrzenie turysty*, PWN, Warszawa 2007.

² Ibidem.

³ D. MacCannell, *Turysta. Nowa teoria klasy próżniaczej*, Muza, Warszawa 2005, s. 89.

⁴ Z. Kruczek, *Atrakcje turystyczne*, Proksenia, Kraków 2011, s. 49.

⁵ *Turystyka zrównoważona*, red. A. Kowalczyk, PWN, Warszawa 2010.

występowaniem unikalnych krajobrazów dźwiękowych⁶. Uprawiane są spacerzy słuchowe oraz formy safari słuchowego⁷. W Stanach Zjednoczonych i zachodniej Europie dynamicznie rozwija się *birdwatching*, polegający nie tylko na obserwacji ptaków, ale także słuchaniu ich głosów⁸. Zainteresowanie zyskuje też forma turystyki kontemplacyjnej, czyli aktywność związana z porzuceniem swego miejsca zamieszkania oraz trybu życia, przemieszczeniem do nowego środowiska w celu regeneracji sił fizycznych, psychicznych i duchowych, odzyskania motywacji oraz poszukiwania odpowiedzi na pytania związane z człowieczeństwem⁹. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi tej formy turystyki jest potrzeba doświadczania ciszy, która w związku z tym urasta do rangi poszukiwanego produktu turystycznego, zdolnego konkurować z innymi, bardziej wyrafinowanymi doznaniem¹⁰. Przedmiotem zainteresowania turystów jest też muzyka, która staje się podstawowym zasobem turystyki festiwalowej, koncertowej, muzycznej¹¹. Coraz popularniejsze są podróże, których głównym motywem jest uczestnictwo w krótkotrwałej imprezie zorganizowanej, przeżycie doświadczenia wykraczającego poza codzienność. Taka forma aktywności turystycznej określana jest mianem turystyki *eventowej*, stanowiącej jedną z form turystyki kulturowej¹².

Celem artykułu jest analiza relacji zachodzących między krajobrazem dźwiękowym a turystyką. W artykule scharakteryzowano wpływ turystyki na krajobrazy dźwiękowe oraz wskazano potencjał krajobrazów dźwiękowych dla rozwoju turystyki zrównoważonej.

Zrównoważony rozwój w turystyce

Rozwojowi cywilizacyjnemu towarzyszy narastające zagrożenie hałasem. Skażenie hałasem i nacisk współczesnej cywilizacji na poznanie wizualne utrudniają rozpoznanie jakości dźwięku, porównanie jednego miejsca z innym¹³. Barbara Lebiedowska zauważa, że postępujące zanieczyszczenie hałasem może się stać w przyszłości skuteczną barierą dla rozwoju turystyki nie tylko w centrach miejskich, ale także pobliskich terenach wypoczynkowych¹⁴.

⁶ Krajobrazy dźwiękowe (*soundscape*s) to zróżnicowana jakościowo warstwa krajobrazu, wyodrębniana na podstawie dźwięków, charakteryzująca się ułotnością i dużą wrażliwością na zmiany (m.in. S. Bernat, *Krajobraz dźwiękowy doliny Bugu*, „Annales UMCS” 1999, Sec. B, Vol. 54, No. 15, s. 297–309; *Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań interdyscyplinarnych*, red. S. Bernat, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2008, nr 11).

⁷ A. Nacher, *Sto tysięcy miliardów dźwięków*, „Kultura Współczesna” 2010, nr 3 (85), s. 102–115.

⁸ E. Janeczko, D. Anderwald, *Birdwatching jako nowa forma turystyki na obszarach leśnych i przyrodniczo cennych w Polsce*, „Studia i Materiały CEPL” 2011, R. 13, z. 2 (27), s. 307–314.

⁹ M. Markowicz, *Turystyka kontemplacyjna a produkt turystyczny*, http://filitengo.pl/Artykuly_prezentowane_na_konferencji/p2_articleid/47 [20.05.2013].

¹⁰ B. Lebiedowska, *Silence as a competitive tourist product*, „Polish Journal of Sport and Tourism” 2009, 16 (3), s. 176–183.

¹¹ I. Miedzińska, *Krajobraz dźwiękowy w turystyce kulturowej – peregrynacje muzyczne*, [w:] *W kręgu humanistycznej refleksji nad turystyką kulturową*, red. M. Kazimierczak, Wyd. AWF, Poznań 2008, s. 197–201.

¹² K. Buczkowska, *Kulturowa turystyka eventowa*, [w:] *Współczesne formy turystyki kulturowej*, red. K. Buczkowska, A. Mikos von Rohrscheidt, Wyd. AWF, Poznań 2009, s. 91–118.

¹³ S. Bernat, *Inicjatywy publiczno-prywatne w zakresie kształtowania krajobrazu dźwiękowego w Polsce*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2008, nr 10, s. 507–514.

¹⁴ B. Lebiedowska, *Some aspects of sustainable development in tourism of metropolises and metropolitan regions. Sustainable tourism in metropolises*, „Polish Journal of Sport and Tourism” 2010, 17 (3), s. 147–149.

Źródłem zanieczyszczenia hałasem może być także turystyka masowa. Potwierdzają to m.in. obserwacje Ryszarda Kapuścińskiego:

Wszędzie tłumy Japończyków... Poruszają się autobusami, zawsze w grupie. Słuchają pilnie, co mówi przewodniczka. Śledzą jej rękę wskazującą a to pomniki, a to pałace. Nie można wyczytać z twarzy, czy ich to ciekawi czy nudzi. Wszyscy wszystko fotografują. Także – wszyscy wszystkich (tj. wszystkich znajdujących się w pobliżu Japończyków) [...]. Z tłumy Japończyków dobiega szum pstrykających aparatów, jakby nad wycieczką brzęczał pszczeli rój. [...] Capri. Statki jeden za drugim dopływają do portu. Wsiadają kolejne wycieczki. Tworzy się tłum, procesja, która wyrusza z molo i wciska się w wąskie uliczki miasteczka. Cicha dotąd wyspa (jest rano) wypełnia się szybko gwarem. Ale nie z tego powodu, że turyści rozmawiają ze sobą, nie! Robi się głośno, ponieważ zaraz po wyjściu na ląd turyści wyjmują z kieszeni, z toreb, z teczek i plecaków słuchawki telefonów komórkowych i zaczynają rozmawiać z Lizboną i Genewą, z Filadelfią i Melbourne, triumfalnie informując, że oto właśnie wylądowali na Capri, że są na Capri, że widzą domy, góry i skały, ogrody i plantacje, słońce i morze, że czują się świetnie, że zaraz będą jedli obiad (albo – to po południu – że właśnie zjedli obiad), że kupili koszulkę z napisem „Capri”, że za trzy godziny (za dwie, za jedną, za kwadrans, za chwilę) odpłyną z Capri itd., itd. To pustostowie, to nieopanowane gadulstwo, to tokowanie i ekscytacja toczą się godzinami przez wyspę, zalewając jej uliczki i zaułki chaotyczną, natrętą, różnojęzyczną wrzawą¹⁵.

W ostatnim czasie zauważono, że wakacje w niektórych ośrodkach nadmorskich w Polsce również mogą być spędzone w tłoku i hałasie. Problem zanieczyszczenia hałasem dotyczy także miejscowości uzdrowiskowych, m.in. Świnoujście i Nałęczowa. W Świnoujściu w 2007 r. rada miasta wprowadziła uchwałę ograniczającą używanie urządzeń nagłaśniających w ogródkach restauracyjnych podczas sezonu letniego (czerwiec–wrzesień) w godz. 22–10. Uchwała ta była odpowiedzią na skargi kuracjuszy dotyczące głośnej muzyki i pomiary akustyczne wskazujące na przekroczone normy hałasu, których konsekwencją może być utrata statusu uzdrowiska¹⁶. Podobna groźba ciążyła nad Nałęczowem w 2009 r. w związku z hałasem komunikacyjnym wynikającym z dużego natężenia ruchu i braku obwodnicy miasta¹⁷. Władze miasta zobowiązały się do uruchomienia planu naprawczego – wyprowadzenia ruchu tranzytowego z centrum, przez co status uzdrowiska przyznano warunkowo do 2019 r. Niestety nadal kwestia obwodnicy nie została rozwiązana, z braku środków finansowych jej budowa została odłożona na dalszy, niesprecyzowany bliżej okres¹⁸.

¹⁵ R. Kapuściński, *Lapidarium III*, Czytelnik, Warszawa 1997, s. 8.

¹⁶ A. Miszczyk, *Świnoujście może utracić status uzdrowiska*, „Głos Szczeciński” 2011, 30 sierpnia, <http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110830/SWINOUJSCIE/261113914> [20.05.2013].

¹⁷ P. Kozłowski, *Nałęczów bez uzdrowiska? Jak nie wybuduje obwodnicy*, „Gazeta Wyborcza” 2012, 4 kwietnia, http://lublin.gazeta.pl/lublin/1,37147,11478852,Nałeczow_bez_uzdrowiska_Jak_nie_wybuduje_obwodnicy.html [20.05.2013].

¹⁸ L. Mikrut, *Nałęczów: Co z obwodnicą dla uzdrowiska?*, „Moje Miasto” 2013, 11 stycznia, <http://www.mmlublin.pl/436704/2013/1/11/nałeczow-co-z-obwodnica-dla-uzdrowiska?category=spozaMiasta> [20.05.2013].

W świetle badań autora artykułu każdy z polskich parków narodowych charakteryzuje się różnorodnością i wyjątkowością krajobrazów dźwiękowych oraz podlega presji komunikacyjnej i turystycznej odpowiedzialnej za zagrożenie hałasem¹⁹. Głośnie grupy turystyczne są podstawowym czynnikiem, obok komunikacji samochodowej, zakłócającym percepcję krajobrazu. Zauważono ponadto, że ostatnio pojawiły się nowe zagrożenia związane z quadami oraz terenowymi motocyklami wykorzystywanymi w samotnych rajdach czy tzw. imprezy integracyjne przy łamaniu wszelkich zakazów. Pomiar akustyczne prowadzone w Tatrzańskim Parku Narodowym wykazały, że poziom hałasu w niektórych miejscach masowo odwiedzanych przez turystów (np. Wyżnia Kira Miętusia w Dol. Kościeliskiej) odpowiadał dość ruchliwej ulicy, co przekreśla szanse na wypoczynek ludzi i stwarza niekorzystne warunki dla bytowania dzikich zwierząt²⁰.

Hałas związany z turystyką i rekreacją wkracza także w inne obszary cenne przyrodniczo. Mazury są określane często jako „strefa huku”²¹. Od maja do października niesie się bowiem po jeziorach ryk silników (każdego dnia pływa około 60 tys. ludzi). W woj. warmińsko-mazurskim wyznaczono 158 stref ciszy, obejmujących najczęściej jeziora, na których obowiązuje całkowity zakaz używania łodzi motorowych i sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych w związku z koniecznością zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe²².

Wobec narastających zagrożeń cywilizacyjnych konieczne jest przyjęcie koncepcji rozwoju zrównoważonego. Deklaracja z Rio przyjęta na „Szczycie Ziemi” w Rio de Janeiro (1992 r.) wskazuje, że w centrum rozwoju zrównoważonego są ludzie, którzy mają prawo do zdrowego i twórczego życia w harmonii z przyrodą. Poprawa jakości życia powinna następować poprzez ograniczenie lub wyeliminowanie modeli produkcji i konsumpcji zakłócających ten rozwój. Konieczne jest zatem przewartościowanie dotychczasowego stylu życia i wprowadzenie ludzkości na nową ścieżkę rozwoju, prowadzącą w kierunku jakości, a nie ilości²³. Rozwój zrównoważony ma charakter wielowymiarowy i powinien być rozpatrywany na siedmiu płaszczyznach: etycznej, ekologicznej, społecznej, ekonomicznej, technicznej, prawnej, politycznej, z których pierwszy poziom, będący podstawą dla pozostałych, stanowi refleksja etyczna²⁴. Zaspokojeniu potrzeb materialnych czło-

¹⁹ S. Bernat, *Atrakcyjność dźwiękowa polskich parków narodowych*, „Studia i Materiały CEPL” 2011, R. 13, z. 3 (28), s. 83–88.

²⁰ M. Wagner, W. Nowakowski, K. Czarnowska, *Zanieczyszczenie hałasem Tatrzańskie Parku Narodowego*, „Aura” 2006, nr 9, s. 32–34.

²¹ A. Sowa, *Strefa huku*, „Polityka” 2009, 7 lipca, <http://www.polityka.pl/spoleczenstwo/reportaze/295927,1,motorowki-zabijaja-mazury.read> [20.05.2013].

²² Możliwość wyznaczania stref ciszy wynika z ustawy Prawo ochrony środowiska (2001), uwzględniającej ustalenia Dyrektywy Hałasowej. Dodatkowo w ustawie wprowadzono instytucję „obszarów cichych” (zarówno na terenie aglomeracji, jak i poza nią). Wyznaczenie wspomnianych obszarów na drodze uchwały rady powiatu jest wiążące dla instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego (art. 73 oraz 118b), co oznacza, że nie można przeznaczyć takiego obszaru dla działalności, która mogłaby powodować zwiększenie poziomu hałasu.

²³ A. Skowroński, *Zrównoważony rozwój perspektywą dalszego postępu cywilizacyjnego*, „Problemy Ekorozwoju” 2006, Vol. 1, No. 2, s. 47–57.

²⁴ A. Pawłowski, *Rewolucja rozwoju zrównoważonego*, „Problemy Ekorozwoju” 2009, Vol. 4, No. 1, s. 65–79.

wieka towarzyszyć powinien również jego rozwój duchowy. W strategii zrównoważenia istotna jest koordynacja działań na różnych płaszczyznach w celu osiągnięcia pewnego konsensusu wyróżniającego się zgodnością z podstawowymi wartościami. Koncepcja rozwoju zrównoważonego zakłada trwałą poprawę jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń, co integralnie łączy się z poprawą stanu środowiska²⁵. Rozwój zrównoważony powinna także charakteryzować dbałość o dźwiękową jakość powietrza jako czynników wpływających na jakość życia²⁶.

W związku z powyższym poszukiwane są nowe formy turystyki odpowiadające modelowi turystyki zrównoważonej, czyli turystyki łagodnej, przyjaznej środowisku, pojmowanej jako aktywność turystyczna, która odbywa się z poszanowaniem środowiska, zapewnia długotrwałe zachowanie walorów przyrodniczych i kulturowych, jest sprawiedliwa i możliwa do zaakceptowania pod względem ekonomicznym i socjalnym. Podstawę koncepcji turystyki zrównoważonej stanowi osiągnięcie harmonii między potrzebami turystów, środowiska przyrodniczego i lokalnych społeczności²⁷. Wprowadzenie zasad zrównoważonego rozwoju na grunt turystyki ma na celu minimalizowanie szkód i zagrożeń związanych z rozwojem tej gałęzi gospodarki, respektowanie wartości kulturowych, społecznych i przyrodniczych obszaru, w którym przebywają turyści, ochronę zasobów naturalnych i kulturowych, okazywanie szacunku dla tożsamości, tradycji, stylu życia społeczności lokalnych przy jednoczesnym wykorzystywaniu ekonomicznej szansy, jaką niesie turystyka, dla rozwoju gospodarczego regionu²⁸. Według Aliny Zajadacz turystyka może być „lokomotywą” zrównoważonego rozwoju, funkcja turystyczna może się przyczyniać bowiem do ochrony środowiska przyrodniczego, przysparzać wielu korzyści w sferze społecznej i gospodarczej, jak również może być kierunkiem rewitalizacji terenów zdegradowanych²⁹. Istotą turystyki zrównoważonej jest dostrzeżenie i wydobywanie różnych elementów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz relacji zachodzących między nimi³⁰. Turystyka zrównoważona jest oparta na świadomym podróżowaniu, wymaga dużego zaangażowania ze strony uczestników. Podnoszenie poziomu świadomości w trakcie podróży ma niezwykle ważny wpływ na sposób postrzegania świata i minimalizowania wpływu na środowisko.

²⁵ A. Skowroński, op. cit.

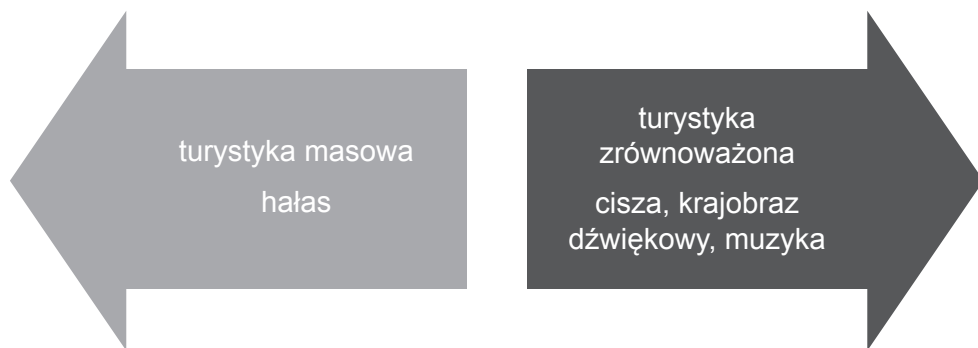
²⁶ S. Bernat, *Problemy ocen uciążliwości dźwiękowych i zapachowych w zrównoważonym rozwoju*, „Problemy Ekorozwoju” 2010, Vol. 5, No. 1, s. 139–144.

²⁷ U. Myga-Piątek, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce*, „Problemy Ekorozwoju” 2011, Vol. 6, No. 1, s. 145–154.

²⁸ *Turystyka zrównoważona*, op. cit.

²⁹ A. Zajadacz, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju turystyki*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Seria: Turystyka i rekreacja – Studia i Prace, nr 3, Wyd. UAM, Poznań 2009, s. 93–130.

³⁰ J. Poczta, *Wiejska turystyka kulturowa zgodna z paradygmatem zrównoważonego rozwoju*, „Turystyka kulturowa” 2013, nr 4, s. 21–35.

Rysunek 1. Różne kierunki turystyki a krajobraz dźwiękowy

Źródło: S. Bernat, *Potencjał turystyki dźwiękowej*, „Turystyka kulturowa” 2014, nr 6, s. 47.

Krajobrazy dźwiękowe jako atrakcja turystyczna

Już ponad 100 lat temu zauważano wyjątkowość zjawisk dźwiękowych różnych rejonów świata. Zróżnicowanie brzmieniowe ukazują opisy i relacje z podróży. W relacjach z podróży po Ameryce Środkowej Aleksandra von Humboldta (1769–1859) zapoznajemy się ze światem dźwięków, jako integralną częścią każdego kraju i regionu³¹. Znajdujemy tu charakterystykę szczególnych zjawisk dźwiękowych (w atmosferze, na powierzchni i pod ziemią) oraz próby ich wyjaśniania naukowego. Uwagę Humboldta przyciągają zarówno dźwięki przyrody, jak i kultury. Dźwięk jest traktowany jako źródło informacji oraz narzędzie komunikacji (zwierząt, ludzi). W obserwacjach Humboldta zostają odkryte relacje między człowiekiem a przyrodą oraz między członkami określonej społeczności, przywoływana jest pamięć dźwiękowa. Szczególną wartość zyskuje cisza, dostarczając przeżyć estetycznych i uwrażliwiając na subtelne dźwięki³². Dźwięki są elementem całości – środowiska geograficznego i funkcjonują w powiązaniu z jego pozostałymi elementami.

Również współcześnie zauważa się, że dźwięk jest istotnym elementem doświadczenia turysty. Dla przykładu Bliski Wschód to „labirynt zmysłów”, gdzie słychać m.in. dobijanie targu na bazarach, klaksony samochodów, popularną muzykę z wszechobecnych głośników, porykiwania osiołków, przejmujący głos muezina wzywającego na modlitwę. Dźwięki te mieszają się wzajemnie, przybierając postać nieznośnej czasem kakofonii³³.

Przywoływany już wcześniej R. Kapuściński dostrzegał wyjątkowość brzmienia krajobrazu, nie tylko w egzotycznych regionach świata, ale także w zwyczajnych krajobrazach naszego kraju:

³¹ A. Humboldt, *Podróże po Ameryce Podzwrotnikowej. Wybór*, Książka i Wiedza, Warszawa 1959.

³² „Ucho łowi w tej pozornie głębokiej ciszy delikatne dźwięki, przytłumione ćwierkanie i nieustanne brzęczenie owadów rojących się w niższych warstwach powietrza. Nic też lepiej nie może uzmysłowić człowiekowi wielkości i bogactwa życia organicznego” (Ibidem, s. 255).

³³ J. Musiałewicz, *Labirynt zmysłów*, „Obyczaje” 2002, nr 9–10, s. 26–29.

Gdy się idzie przez pola z Nałęczowa do Wąwolnicy, słycać, jak ziemia śpiewa. I nie jest to tak, że gdzieś rozlegnie się jakiś samotny głos, a gdzieś później, w innym miejscu – inny. Śpiew słycać zewsząd – z pól, ze wzgórz, z mijanych zagajników. Ziemia śpiewa głosami ptaków, ale ptaków nie widać, bo świeci słońce, jest upał i kryją się one w cieniu miedz, moszczą w bruzdach, buszują w wysokich zbożach. Ten śpiew nie milknie ani na sekundę. Z obu stron drogi dobiegają nas świergoty i trele, sopran i alty, nucenia, szczebiotania. Przez cały czas z ziemi unosi się donośna muzyka – wielostronna, wielogłosowa kantata na ptasi chór i orkiestrę, która uprzyjemnia nam wędrówkę³⁴.

W *Lapidarium II* R. Kapuściński ujawnia, że chciałby „napisać historię «Jednego Dnia Świata»: [...] jak wszędzie słycać jakąś maszynę [...], jak to słycać, szepty, głosy, wołania, krzyki (cała wieża Babel języków, tonów, dźwięków, brzmień, inkantacji, b-molli i C- durów)”³⁵.

W 2011 r. ukazała się książka *Ucho na świat*, będąca zbiorem wywiadów ze znanymi osobami, których celem było zaprezentowanie czytelnikowi różnych miejsc w Polsce i na świecie poprzez opisy dźwięków. Z książki dowiadujemy się, jakie odgłosy charakterystyczne są dla Afryki, a jakie dla biegunów, które dźwięki kojarzą się z Italią, Turcją, Danią, Stanami Zjednoczonymi, Australią i innymi krajami, jak brzmia morza, oceany, jeziora, pustynie i dżungle. Poprzez opisy czytelnik odkrywa dźwięki niezwykłe i zwyczajne, które towarzyszą nam na co dzień i nie zwracamy na nie uwagi. Jak twierdzi Wojciech Mann, „dźwiękowa podróż kryje w sobie jakąś magiczną, nieuchwytną tajemnicę”. *Ucho na świat* jest przewodnikiem po magicznym świecie dźwięków, zachęcającym do wsłuchania się w odgłosy różnych miejsc na świecie³⁶.

O zainteresowaniu wzbogacaniem doświadczenia turysty świadczy rozwój badań naukowych i inicjatyw ukierunkowanych na krajobrazy dźwiękowe. Już w latach 90. w Japonii stworzony został katalog 100 charakterystycznych krajobrazów dźwiękowych (*100 Soundscapes of Japan*), którego celem była zarówno ochrona dziedzictwa, jak i zapewnienie wysokiej jakości środowiska (ochrona przed hałasem)³⁷. Rozpoznano także emblematyczne krajobrazy dźwiękowe Japonii w odczuciu zagranicznych studentów w mieście Fukuoka³⁸.

Bardzo przydatnym narzędziem do poznawania krajobrazów dźwiękowych jest internet³⁹. W ostatnich latach powstały liczne inicjatywy wykorzystujące nowoczesne technologie i możliwości dotarcia do szerokiego grona odbiorców poprzez Internet. Niektóre z nich mają charakter międzynarodowy, m.in. Soundcities⁴⁰, Sonic Postcards⁴¹, Save

³⁴ R. Kapuściński, *Lapidarium III*, op. cit., s. 168.

³⁵ Idem, *Lapidaria*, Czytelnik, Warszawa 2002.

³⁶ K. Świdrak, *Ucho na świat. Wywiady K. i K. Świdraków*, Carta Blanca, Warszawa 2010.

³⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/100_Soundscapes_of_Japan [21.03.2013].

³⁸ S. Iwamiya, M. Yanagihara, *Features of the Soundscape in Fukuoka City, a major city on Japan recognized by foreigner residents*, <http://www.design.kyushu-u.ac.jp/~iwamiya/ronbun/in980023.pdf> [20.05.2013].

³⁹ S. Bernat, *Przez krajobrazy dźwiękowe świata. Wędrówka w Internecie*, „Geografia w szkole” 2008, nr 1, s. 51–57.

⁴⁰ <http://www.soundcities.com/> [21.03.2013].

⁴¹ <http://sonicpostcards.org/> [21.03.2013].

Your Sounds⁴², Sounds of Europe⁴³, Sound Tourism⁴⁴, inne dotyczą określonych miejsc, np. Sounds of New York⁴⁵, Favourite Manchester Sounds⁴⁶, stanowiący element projektu Positive Soundscapes⁴⁷ oraz projekt London Sound Survey⁴⁸, ukazujący zmiany krajobrazu dźwiękowego Londynu wraz z rozwojem cywilizacyjnym. Ważnym elementem większości wymienionych inicjatyw są mapy dźwiękowe umożliwiające odkrywanie wyjątkowości akustycznej różnych miejsc na Ziemi i promujące turystykę dźwiękową. Z inicjatywy brytyjskiego inżyniera akustycznego T. Coxa powstaje przewodnik po najciekawszych akustycznie miejscach na świecie⁴⁹. Wśród nich jest „Ścieżka ciszy” na włoskiej wyspie San Giulio⁵⁰, oznakowana tablicami informującymi o wartości ciszy. Jest to jedno z miejsc, gdzie można posłuchać ciszy i doświadczyć obecności sacrum.

Oprócz stron internetowych tworzone są instalacje w przestrzeni publicznej zachęcające do zwrócenia uwagi na dźwiękową warstwę krajobrazu. W chorwackim mieście Zadar (północna Dalmacja) w 2005 r. zrealizowano wyjątkowy projekt dźwiękowy „Morskie organy”. Instrument składający się z 35 rur różnej długości i średnicy, rozmieszczonych poprzecznie do wybrzeża, zamontowany pod schodami głównej miejskiej promenady, gra niekończącą się, łagodną „melodię” wywoływaną poprzez energię morza, powietrza i wiatru. Eksperyment muzyczny chorwackiego architekta Nicolasa Basica został dostrzeżony w 2006 r., zwyciężając w czwartej edycji Nagrody Europejskiej dla Miejskich Przestrzeni Publicznych. Obiekt ten zyskał rangę symbolu miasta Zadar i razem z sąsiadującym „Pomnikiem ku czci Słońca” jest obowiązkową atrakcją turystyczną. Zadar wraz z „Morskimi organami” zaliczany jest do 25 największych atrakcji na świecie. Ludzie nie hałasują, bo nasłuchują tajemniczej melodii morza. Po ich zachowaniu, spojrzeniach i gestach można się domyślać, że są spokojni, odprężeni, zadumani. Niektórzy próbują rozpoznać, skąd pochodzi dźwięk – kłękają, zbliżając ucho do marmurowych „ust”. Inni wręcz kładą się obok, aby przyłożyć ucho i skupić się na słuchaniu głosów natury⁵¹.

W ramach programu „Miasto akustyczne” (*Hörstadt*)⁵² austriackie miasto Linz (Europejska Stolica Kultury 2009) zaproponowano m.in. doświadczenie ciszy poprzez stworzenie specjalnych wnętrz „Ruhepol Central Kino” i „Ruhepol Cathedral” oraz organizację „Dnia bez muzyki”. Umożliwiono także odkrywanie dźwięków, m.in. poprzez utworzenie „Akustikon” – miejsca akustycznych odkryć (akustyczne iluzje, eksperymenty, poznanie natury dźwięku), czy też wkomponowanie w przestrzeń publiczną instalacji dźwiękowych

⁴² <http://www.bbc.co.uk/worldservice/specialreports/saveoursounds.shtml> [21.03.2013].

⁴³ <http://www.soundsofeurope.eu/> [21.03.2013].

⁴⁴ <http://www.sonicwonders.org/> [21.03.2013].

⁴⁵ <http://www.soundsofnewyork.com/> [21.03.2013].

⁴⁶ <http://www.favouritemanchestersounds.org/> [21.03.2013].

⁴⁷ <http://www.positivesoundscapes.org/> [21.03.2013].

⁴⁸ <http://www.soundsurvey.org.uk/> [21.03.2013].

⁴⁹ <http://www.sonicwonders.org/> [21.03.2013].

⁵⁰ Położone na wyspie wzgórze „Sacro Monte” zostało wpisane na Listę światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO.

⁵¹ K. Pawłowska, *Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań i środek wyrazu w sztuce ogrodowej i architekturze krajobrazu*, „Prace Kulturoznawcze” 2012, nr 13, Audiosfera miasta, s. 31–56.

⁵² <http://www.hoerstadt.at/?lang=en> [21.03.2013].

szwajcarskiego artysty Andresa Bossharda. Na głównym placu miasta zamontowana została wyjątkowa mapa dźwiękowa, zachęcająca do poznania miasta przez uszy. W Ars Electronica Center powstała maszyna dźwiękowa, w świątyniach odbywały się koncerty muzyki sakralnej i organowej. W ofercie turystycznej zaproponowano także specjalny program wycieczek słuchowych. Linz nadal zachęca turystów, promując się jako stolica muzyki i miasta, gdzie można przeżyć wyjątkowe doświadczenia dźwiękowe⁵³.

Oprócz Linzu także Europejskie Stolice Kultury 2011 (Turku, Tallin) zaproponowały projekty związane z odkrywaniem krajobrazów dźwiękowych. Fińskie miasto portowe Turku próbowało przyciągnąć turystów projektem „Turku is listening”⁵⁴, w ramach którego w przestrzeni miejskiej oraz w mediach prezentowane było dzieło „River Aura Symphony” Simo Alitalo, oparte na odgłosach miasta związanego z rzeką Aura. Dodatkowo zrealizowano warsztaty słuchania oraz dyskusje i prezentacje rezultatów pracy kompozytorskiej w przestrzeni miejskiej. Z udziałem zainteresowanych mieszkańców tworzony jest także portret dźwiękowy miasta („Turku Listening Map”). Stolica Estonii Tallin zaproponowała projekt „Tuned city Tallinn. Sonic Landmarks – a sonic path through Tallinn”⁵⁵, który zyskał zainteresowanie nie tylko mieszkańców miasta, ale także międzynarodowych artystów i naukowców analizujących relacje dźwięku i przestrzeni. W trakcie wykładów i warsztatów zachęcano do akustycznego poznawania miasta, rozpoznawania dźwięków charakterystycznych, definiujących jego tożsamość. Wymiernym efektem projektu jest wydawnictwo „Sound map of Tallinn”, stanowiące portret dźwiękowy miasta.

Również w Polsce występują atrakcyjne krajobrazy dźwiękowe. Jednym z najbardziej znanych dźwięków, którego wysłuchanie to cel wielu wycieczek po Krakowie, jest hejnał mariacki⁵⁶. Przed pełną godziną na Placu Mariackim zaczyna się ustawiać tłum turystów. Na początku krajobraz krakowskiego Rynku wypełnia brzmienie dzwonu, a potem w jednym z okien Wieży Mariackiej pojawia się trąbka. Gdy hejnalista wygrywa melodię w kierunku tłumy, na placu zapada cisza, a po wygraniu ludzie klaszczą w dłonie i machają w kierunku trębacza. Z udziałem turystów powstaje wyjątkowy krajobraz dźwiękowy, w którym dziedzictwo niematerialne (hejnał mariacki) wywołuje reakcje części słuchaczy (skupienie-cisza, a potem oklaski-gwar), podczas gdy życie miasta toczy się nadal. Próba wprowadzenia nakazu siedmiominutowej ciszy, obejmującej obszar Rynku, argumentowana przez Krakowską Izbę Turystyki zbyt dużym hałasem powodującym trudności z usłyszeniem melodii hejnału, nie przyniosła rezultatu.

⁵³ <http://www.linztourismus.at/magazine2013/> [21.03.2013].

⁵⁴ http://www.turku2011.fi/en/turku-listening_en [21.03.2013].

⁵⁵ http://www.tunedcity.net/?lp_lang_pref=en [21.03.2013].

⁵⁶ Sygnał, którego początki sięgają drugiej poł. XIV w., wygrywany jest z wyższej wieży kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Krakowie na cztery strony świata. Według tradycji trębacz pierwszy raz gra w stronę Wawelu, czyli dla króla, drugi – w stronę magistratu, dla burmistrza, trzeci – w kierunku Barbakanu, dla gości, a ostatni na Mały Rynek, kiedyś dla kupców, a dzisiaj dla komendanta straży pożarnej. Hejnał mariacki jest ściśle powiązany z legendą, która mówi o hejnaliście ostrzegającym krakowian przed najazdem Tatarów. W momencie, w którym rzekomo strzała tatarska dosięgła trębacza, melodia hejnału jest urywana. Hejnał mariacki to także sygnał transmitowany na antenie Polskiego Radia do wielu zakątków świata, stąd jest ważnym dźwiękiem (symbolem ojczystny) dla Polaków w kraju i na obczyźnie.

W Rytwianach (woj. świętokrzyskie) funkcjonuje Relaksacyjno-Kontemplacyjne Centrum Terapeutyczne „Pustelnia Złotego Lasu”, będące efektem rewitalizacji zabytkowego pokamedulskiego zespołu klasztorowego⁵⁷. Dewizą centrum, nawiązującego do kamedulskich korzeni, jest hasło *Salus per Silentium* („Zdrowie przez ciszę”). Kursy terapeutyczne oraz różnorodne formy wypoczynku (m.in. medytacyjne spacerunki po okolicznych lasach) przeznaczone są głównie dla osób zagrożonych chorobami cywilizacyjnymi, takimi jak pracoholizm, sieciolizm. „Rekolekcje ciszy” służą oczyszczeniu duchowemu, porządkowaniu swoich wartości, pojednaniu z sobą samym, drugim człowiekiem i Bogiem.

W ostatnich latach powstały liczne projekty i wydawnictwa odkrywające krajobrazy dźwiękowe (spacerunki dźwiękowe, pocztówki dźwiękowe i inne).

„Dźwięki Małopolski” to projekt, którego celem jest promocja Małopolski oraz zachęta do odkrycia małopolskich brzmień, czyli nieznanymi i niedocenianymi walorami regionu, tworzącymi małopolskie dziedzictwo. Poza interaktywną stroną⁵⁸, na której można wysłuchać dźwięków Małopolski oraz obejrzeć związane z nimi fotografie i filmy, elementem projektu są wystawy uchofonów, czyli uszu wielkości człowieka z głośnikami, które emitują dźwięki Małopolski ułożone według klucza tematycznego. Z uchofonów, zlokalizowanych we wnętrzach muzeów, ośrodków kultury lub w przestrzeni publicznej, można usłyszeć folk (dźwięki oryginalnych instrumentów ludowych, m.in.: trombit, cymbałów, fujarek, basów), ale też odgłosy natury (np. nagrania z hali podczas wypasu owiec, górskiej łąki z koncertującymi pasikonikami czy pohukiwania sów w nocy) oraz dźwięki życia miasta (m.in. hejnału mariackiego, tramwaju, zatłoczonej ulicy).

Próba uchwycenia klasztorowego laboratorium dźwięków jest wydawnictwo „Pocztówki dźwiękowe z Opactwa Benedyktynów w Tyńcu”⁵⁹. Nagrania terenowe zapraszają odbiorcę do aktywnego odbioru, kontemplowania dźwięków, do przestrojenia ucha i odkrywania własnej wrażliwości w procesie słuchania. Słuchanie brzmienia klasztoru („przestrzeni żywej ciszy”) sprzyja kształtowaniu wrażliwości przebywających tam ludzi na każdy ledwie słyszalny dźwięk.

„Tonopolis”⁶⁰ to projekt, którego owocem jest album dźwiękowy oraz strona internetowa. Zamieszczone tam nagrania zrealizowane na terenie Torunia dają możliwość odkrycia dźwięków charakterystycznych dla miasta. Wzbogacona o aspekty wizualne strona proponuje odbycie audiowizualnej wyprawy po Toruniu⁶¹.

„Dźwiękospacery”⁶² to interdyscyplinarny projekt nieformalnej edukacji, realizowany przez fundację Fabryka UTU, ukierunkowany na odkrywanie krajobrazów dźwiękowych. Skierowany przede wszystkim do dzieci i młodzieży z niewielkich miejscowości regionu Kujaw, pozwala im stać się młodymi odkrywcami. Projekt zakłada rejestrowanie dźwięków

⁵⁷ <http://www.pustelnia.com.pl/> [21.03.2013].

⁵⁸ <http://malopolskiedzwieki.mik.krakow.pl/>; <http://mik.krakow.pl/?dzialania=malopolskie-dzwieki> [21.03.2013].

⁵⁹ <http://www.emiter.org/pocztowki-dzwiekowe-tyniec> [21.03.2013].

⁶⁰ <http://www.tonopolis.pl/> [21.03.2013].

⁶¹ Kołacki R., *Prezentacja multimedialnego projektu Tonopolis. Rola krajobrazu dźwiękowego turystyce miejskiej Torunia*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2011, nr 15, s. 206–212.

⁶² <http://dzwiekospacery.art.pl/> [21.03.2013].

określonych miejsc, związanych z codziennością, lokalnością. Rezultaty prac młodych odkrywców prezentowane są w czasie wystaw oraz w Internecie. Na bazie przedstawionych badań powstaje dźwiękowa mapa województwa kujawsko-pomorskiego.

„Pocztówki dźwiękowe z Bytoma” to projekt realizowany przez Centrum Sztuki Współczesnej „Kronika” w ramach przedsięwzięcia „Drogi bez skrótów”, kontynuującego ideę „alternatywnej turystyki”⁶³. „Drogi bez skrótów” prowadzą przez znane miejsca z nastawieniem na odkrywanie przestrzeni powszechnie uważanej za ruiny przemysłowej historii Śląska. „Pocztówki dźwiękowe z Bytoma” stanowią zbudowaną z dźwięków opowieść o mieście uchwyconym w konkretnym czasie, są wynikiem uważnego wsłuchania się w warstwę akustyczną miasta, umożliwiają odkrywanie jego zagubionego piękna. Twórcami nagrań plenerowych zrealizowanych w ramach projektu są głównie mieszkańcy Śląska, ale także wolontariusze z Francji, Łotwy, USA.

Warto jeszcze wspomnieć o ogrodach sensorycznych oraz coraz liczniejszych muzeach interaktywnych, stwarzających niezwykle przekonującą iluzję wędrówki w czasie poprzez oddziaływanie na wszystkie zmysły⁶⁴.

Podsumowanie

Dźwięk jest integralnym elementem krajobrazu i bardzo ważnym składnikiem tożsamości miejsca. Jest częścią dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Turystyka może być zagrożeniem dla warstwy dźwiękowej krajobrazu. Zagrożenie hałasem, a jednocześnie poszukiwanie nowych atrakcji turystycznych i zapotrzebowanie na wysoką jakość życia skłaniają do zainteresowania krajobrazami dźwiękowymi w turystyce (Rysunek 1).

Krajobraz dźwiękowy stanowi ogromny potencjał dla rozwoju turystyki zrównoważonej, może być czynnikiem zwiększającym atrakcyjność zarówno obszarów cennych przyrodniczo (obszary ciche, parki narodowe), jak i wyjątkowych kulturowo (zabytkowe centra miast); jest to szczególnie ważne w związku z nierównomiernym obciążeniem ruchem turystycznym. Turystyka dźwiękowa, opierająca się na krajobrazach dźwiękowych jako podstawowym elemencie atrakcyjności turystycznej, jest zgodna z koncepcją zrównoważonego rozwoju, odkrywanie różnorodności dźwiękowej krajobrazu bowiem może się przyczynić do ochrony środowiska przyrodniczego przed hałasem oraz może przynieść wiele korzyści w sferze społecznej i gospodarczej. W turystyce dźwiękowej ważną rolę odgrywa edukacja i holistyczne spojrzenie na przyrodę i kulturę. Zwrócenie uwagi na krajobrazy dźwiękowe jako jeden z zasobów tych obszarów może pomóc w zwiększeniu wrażliwości społeczeństwa na piękno subtelnych dźwięków przyrody, wrażliwości będącej warunkiem niezbędnym dla właściwego funkcjonowania przyrody i dla zdrowia człowieka.

Aby turystyka dźwiękowa spełniała kryteria rozwoju zrównoważonego konieczne jest jej planowanie, poprzedzone poznaniem preferencji turystów, analizą uciążliwości akustycznych oraz rozróżnieniem miejsc, które są atrakcyjne pod względem fonicznym, od

⁶³ <http://www.emiter.org/pocztowki-dzwikowe-bytom> [21.03.2013].

⁶⁴ Zob. m.in. S. Bernat, *Inicjatywy publiczno-prywatne...*, op. cit.; K. Pawłowska, op. cit.

tych, które są nieatrakcyjne. Właściwe planowanie powinno uwzględniać potrzebę ochrony unikalnych krajobrazów dźwiękowych, która skłania do wyeliminowania czynników zagrażających percepcji krajobrazu, by zachować wysoką jakość akustyczną (dźwięki wartościowe, pożądane powinny być czytelne). Wskazane jest m.in. ograniczenie ruchu turystycznego, stałe monitorowanie szlaków turystycznych, wprowadzenie transportu ekologicznego oraz strefowanie obszaru (wydzielenie stref ciszy), pozwalające minimalizować szkody i zagrożenia związane z rozwojem tej gałęzi gospodarki. Turystyka dźwiękowa jest nową formą turystyki, skierowaną nie tylko do osób niewidomych czy ekologów akustycznych. Ważne jest bowiem zachęcanie coraz większej liczby ludzi do słuchania dźwięków w krajobrazie z większą, krytyczną uwagą.

Warto jeszcze zauważyć, że oprócz krajobrazów dźwiękowych przedmiotem zainteresowania turysty mogą być także krajobrazy zapachowe, stanowiące podstawę rozwoju turystyki zapachowej⁶⁵. Zwrócenie uwagi na krajobrazy dźwiękowe i zapachowe pozwala na odkrywanie niezwykłości w tym, co zwyczajne, codzienne, umożliwia odkrywanie nowych, wspaniałych światów. Trzeba tylko chcieć wyruszyć w tę wyjątkową podróż. Warto uważnie słuchać, żeby usłyszeć bogactwo brzmień i zachwycić się nimi.

Bibliografia

1. Bernat S., *Atrakcyjność dźwiękowa polskich parków narodowych*, „Studia i Materiały CEPL” 2011, R. 13, nr 3 (28).
2. Bernat S., *Inicjatywy publiczno-prywatne w zakresie kształtowania krajobrazu dźwiękowego w Polsce*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2008, nr 10.
3. Bernat S., *Krajobraz dźwiękowy doliny Bugu*, „Annales UMCS” 1999, Sec. B, Vol. 54, No. 15.
4. Bernat S., *Potencjał turystyki dźwiękowej*, „Turystyka kulturowa” 2014, nr 6.
5. Bernat S., *Problemy ocen uciążliwości dźwiękowych i zapachowych w zrównoważonym rozwoju*, „Problemy Ekorozwoju” 2010, Vol. 5, No. 1.
6. Bernat S., *Przez krajobrazy dźwiękowe świata. Wędrówka w Internecie*, „Geografia w szkole” 2008, nr 1.
7. Buczkowska K., *Kulturowa turystyka eventowa*, [w:] *Współczesne formy turystyki kulturowej*, red. K. Buczkowska, A. Mikos von Rohrscheidt, Wyd. AWF, Poznań 2009.
8. Dann G., Jacobsen J.K.S., *Tourism smellscapes*, „Tourism Geographies” 2003, Vol. 5, Issue 1.
9. *Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań interdyscyplinarnych*, red. S. Bernat, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2008, nr 11.
10. Humboldt A., *Podróże po Ameryce Podzwrotnikowej. Wybór*, Książka i Wiedza, Warszawa 1959.
11. Janeczko E., Anderwald D., *Birdwatching jako nowa forma turystyki na obszarach leśnych i przyrodniczo cennych w Polsce*, „Studia i Materiały CEPL” 2011, R. 13, nr 2 (27).
12. Kapuściński R., *Lapidaria*, Czytelnik, Warszawa 2002.
13. Kapuściński R., *Lapidarium III*, Czytelnik, Warszawa 1997.
14. Kołacki R., *Prezentacja multimedialnego projektu Tonopolis. Rola krajobrazu dźwiękowego turystyce miejskiej Torunia*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG” 2011, nr 15.

⁶⁵ Dann G., Jacobsen J.K.S., *Tourism smellscapes*, „Tourism Geographies” 2003, Vol. 5, Issue 1.

15. Kruczek Z., *Atrakcje turystyczne*, Proksenia, Kraków 2011.
16. Lebedowska B., *Silence as a competitive tourist product*, „Polish Journal of Sport and Tourism” 2009, 16 (3).
17. Lebedowska B., *Some aspects of sustainable development in tourism of metropolises and metropolitan regions. Sustainable tourism in metropolises*, „Polish Journal of Sport and Tourism” 2010, 17 (3).
18. MacCannell D., *Turysta. Nowa teoria klasy próżniaczej*, Muza, Warszawa 2005.
19. Miedzińska I., *Krajobraz dźwiękowy w turystyce kulturowej – peregrynacje muzyczne*, [w:] *W kręgu humanistycznej refleksji nad turystyką kulturową*, red. M. Kazimierczak, Wyd. AWF, Poznań 2008.
20. Musiatewicz J., *Labirynt zmysłów*, „Obyczaje” 2002, nr 9–10.
21. Myga-Piątek U., *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce*, „Problemy Ekorozwoju” 2011, Vol. 6, No. 1.
22. Nacher A., *Sto tysięcy miliardów dźwięków*, „Kultura Współczesna” 2010, nr 3 (85).
23. Pawłowska K., *Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań i środek wyrazu w sztuce ogrodowej i architekturze krajobrazu*, „Prace Kulturoznawcze” 2012, nr 13, Audiosfera miasta.
24. Pawłowski A., *Rewolucja rozwoju zrównoważonego*, „Problemy Ekorozwoju” 2009, Vol. 4, No. 1.
25. Poczta J., *Wiejska turystyka kulturowa zgodna z paradygmatem zrównoważonego rozwoju*, „Turystyka kulturowa” 2013, nr 4.
26. Skowroński A., *Zrównoważony rozwój perspektywą dalszego postępu cywilizacyjnego*, „Problemy Ekorozwoju” 2006, Vol. 1, No. 2.
27. Świdrak K., *Ucho na świat. Wywiady K. i K. Świdraków*, Carta Blanca, Warszawa 2010.
28. *Turystyka zrównoważona*, red. A. Kowalczyk, PWN, Warszawa 2010.
29. Urry J., *Spojrzenie turysty*, PWN, Warszawa 2007.
30. Wagner M., Nowakowski W., Czarnowska K., *Zanieczyszczenie hałasem Tatrzańskiego Parku Narodowego*, „Aura” 2006, nr 9.
31. Wieczorkiewicz A., *Apetyt turysty. O doświadczeniu świata w podróży*, Universitas, Kraków 2008.
32. Zajadacz A., *Koncepcja zrównoważonego rozwoju turystyki*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Seria: Turystyka i rekreacja – Studia i Prace, nr 3, Wyd. UAM, Poznań 2009.

Strony internetowe

1. <http://dzwiekospacery.art.pl/> [21.03.2013].
2. http://en.wikipedia.org/wiki/100_Soundscapes_of_Japan [21.03.2013].
3. <http://malopolskiedziewki.mik.krakow.pl/> [21.03.2013].
4. <http://mik.krakow.pl/?dzialania=malopolskie-dzwieki> [21.03.2013].
5. <http://sonicpostcards.org/> [21.03.2013].
6. <http://www.bbc.co.uk/worldservice/specialreports/saveoursounds.shtml> [21.03.2013].
7. <http://www.emiter.org/pocztowki-dzwiekowe-bytom> [21.03.2013].
8. <http://www.emiter.org/pocztowki-dzwiekowe-tyniec> [21.03.2013].
9. <http://www.favouritemanchestersounds.org/> [21.03.2013].
10. <http://www.hoerstadt.at/?lang=en> [21.03.2013].
11. <http://www.linztourismus.at/magazine2013/> [21.03.2013].
12. <http://www.positivesoundscapes.org/> [21.03.2013].

13. <http://www.pustelnia.com.pl/> [21.03.2013].
14. <http://www.sonicwonders.org/>[21.03.2013].
15. <http://www.soundcities.com/> [21.03.2013].
16. <http://www.soundsofeurope.eu/> [21.03.2013].
17. <http://www.soundsofnewyork.com/> [21.03.2013].
18. <http://www.soundsurvey.org.uk/> [21.03.2013].
19. <http://www.tonopolis.pl/> [21.03.2013].
20. http://www.tunedcity.net/?lp_lang_pref=en [21.03.2013].
21. http://www.turku2011.fi/en/turku-listening_en [21.03.2013].
22. Iwamiya S., Yanagihara M., *Features of the Soundscape in Fukuoka City, a major city on Japan recognized by foreigner residents*, <http://www.design.kyushuu.ac.jp/~iwamiya/ronbun/in980023.pdf> [20.05.2013].
23. Kozłowski P., *Należców bez uzdrowiska? Jak nie wybuduje obwodnicy*, „Gazeta Wyborcza” 2012, 4 kwietnia, http://lublin.gazeta.pl/lublin/1,37147,11478852,Naleczow_bez_uzdrowiska__Jak_nie_wybuduje_obwodnicy.html [20.05.2013].
24. Markowicz M., *Turystyka kontemplacyjna a produkt turystyczny*, http://flitengo.pl/Artykuly_prezentowane_na_konferencji/p2_articleid/47 [20.05.2013].
25. Mikrut L., *Należców: Co z obwodnicą dla uzdrowiska?*, „Moje Miasto” 2013, 11 stycznia, <http://www.mm.lublin.pl/436704/2013/1/11/naleczow-co-z-obwodnica-dlauzdrowiska?category=spozamMiasta> [20.05.2013].
26. Miszczyk A., *Świnoujście może utracić status uzdrowiska*, „Głos Szczeciński” 2011, 30 sierpnia, <http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20110830/SWINOUJSCIE/261113914> [20.05.2013].
27. Sowa A., *Strefa huku*, „Polityka” 2009, 7 lipca, <http://www.polityka.pl/spoleczenstwo/reportaze/295927,1,motorowki-zabijaja-mazury.read> [20.05.2013].

Streszczenie

Artykuł dotyczy turystyki dźwiękowej – nowej formy turystyki, polegającej na podróżowaniu do miejsc charakteryzujących się wyjątkowością akustyczną lub występowaniem unikalnych krajobrazów dźwiękowych. Celem artykułu jest analiza relacji między turystyką dźwiękową a rozwojem zrównoważonym. Turystyka dźwiękowa została przedstawiona jako zgodna z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Ponadto wskazano potencjał krajobrazów dźwiękowych dla rozwoju turystyki zrównoważonej.

Słowa kluczowe: turystyka dźwiękowa, turystyka zrównoważona, zrównoważony rozwój

Abstract

The paper deals with the sound tourism – a new form of tourism, which is based on travelling to places with unique acoustic characteristics or unique soundscapes. The aim of the article is to analyze the relationship between sound tourism and sustainable tourism. The paper demonstrates that sound tourism conforms to the idea of sustainable development. It also highlights the fact that soundscapes should be protected given the opportunities they offer for sustainable development.

Keywords: sound tourism, sustainable tourism, sustainable development

NOTKA O AUTORZE

Dr Sebastian Bernat, pracownik naukowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej w Zakładzie Ochrony Środowiska; zainteresowania naukowe: krajobraz dźwiękowy w wybranych obszarach wschodniej Polski (podstawy metodyczne i metodologiczne, typologia, delimitacja, ocena), rola dźwięku w percepcji krajobrazu, strategię kształtowania jakości dźwiękowej krajobrazu, przemiany i zagrożenia krajobrazów kulturowych (miary jakości krajobrazu, rewitalizacja); inne zainteresowania: turystyka kulturowa, partycypacja społeczna w ochronie krajobrazu.

